

JOHAN SIMONS

VOOR HET EERST 'EN VOOR HET LAATST' OVER ZIJN VERTREK BIJ NTGENT

**'Ik heb er geen spijt van.
En het spijt me
dat ik er geen spijt van heb'**

Van Johan Simons heeft u de laatste maanden niets meer gehoord. Óver hem des te meer. Dat het NTGent in crisis verkeert, zou aan hem liggen. Er was commotie over zijn cumuls, zijn loon en zijn niet-aflatende drang naar meer en hoger. Dat hij plots de deur achter zich dichttrok als artistiek leider, was 'een messteek in de rug'. 'Terugkeren naar Gent was een grote misrekening. Maar niet liefdeloos.'

Ann-Sofie Dekeyser, foto's Brecht Van Maele

Midden in de stad, midden in de wereld.' Dat was het motto dat voormalig artistiek directeur, theaterintendant en regisseur Johan Simons had bedacht voor NTGent. Het Gentse theaterhuis moest in het epicentrum van de samenleving gaan staan. Rond zijn eigen huis zijn er weinig sporen van die hectische maatschappij. Zijn dorp Varik (in het Nederlandse Gelderland) heeft 915 inwoners en een korenmolen. Daarmee is zowat alles gezegd.

Voor de oprit van zijn huis – een voormalig schoolgebouw – staat een sportmodel BMW met Duitse nummerplaat. De leasewagen hoort bij zijn baan als artistiek directeur van het internationale festival de Ruhrtriennale. De zwarte letters op de witte plaat lezen: GENT 2016. 'In Duitsland zijn de eerste twee letters de beginletters van het Kreis waar je woont – in dit geval Gelsenkirchen, de rest mag je zelf bedenken. Gent 2015 had ik ook. Maar op mijn nieuwe wagen zal het niet staan.' (lacht)

In 2018 werkt Simons trouwens niet langer in Gelsenkirchen, hij wordt dan intendant van het Schauspielhaus Bochum. 'Ik denk dat ik er dan BOER op zet. Ik ben graag een boer.'

Hij is die nacht wakker geschoten. 'Zoals elke nacht. Dikke, vette paniek. Dat wens je je ergste vijand niet toe. Ik ben altijd blij als ik 's ochtends het licht zie. En ik dus niet echt gestikt ben. Mijn doodsangst is enorm. Ik heb altijd het idee dat ik niet voldoe. Ik moet nog zoveel. Als je doodsangst hebt, ben je bang dat je het niet hebt afgemaakt. En daar kan ik geen vrede mee hebben.'

Simons is 70. 'Ver over de helft van wat ik heb. Dat is een rare wissel in het leven: dat je dichter bij je dood bent dan bij je geboorte. Met 50 kan je nog tegenstribbelen, maar eenmaal in de 60 of 70, gaat het er echt toe doen.'

Wellicht had Luc Van den Bossche (voorzitter van de raad van bestuur van NTGent) gelijk toen hij eind vorig jaar bij Simons 'een haastige honger om zijn ambities te realiseren' bemerkte. 'Maar het kan niet dat ik 's ochtends in de krant moet vernemen dat hij een contract als artistiek leider in Bochum heeft getekend en pas twee uur later een telefoontje krijg met de vraag of ik daar enig bezwaar tegen heb.' Te haastig, te gretig, te overmoedig, vonden ook de acteurs bij NTGent. Want nog een extra cu-

mul bij Bochum zou betekenen dat Simons nóg minder aanwezig zou zijn in Gent. En door zijn verbintenissen bij Theater Rotterdam en de Ruhrtriennale was hij er al zo zelden.

Vandaag zegt Simons dat zijn leeftijd hem zachter heeft gemaakt. 'Ik oefen mijn vaderrol beter uit dan tien jaar geleden.' Vreemd. Johan Simons is voor veel theaterkunstenaars onmiskenbaar een loyale leermeester geweest. Maar wat NTGent hem nu verwijt, is net dat de vaderfiguur afwezig was.

'Ik ben altijd blij als ik 's ochtends het licht zie. En ik dus niet echt gestikt ben. Mijn doodsangst is enorm'

'Dat verwijt is helemaal terecht. Ik ben daar echt tekortgeschoten. Ik kan nu ook verklaren hoe dat komt. De eerste vijf jaren bij NTGent (*Simons was er van 2005 tot 2010 al artistiek leider, en kwam in 2016 terug in die functie, red.*) waren geweldig. Dat zat vol power, ik stelde een nieuw ensemble samen, we deden fantastische coproducties met Ivo Van Hove en de Zwitserse Christoph Marthaler. We brachten nieuwe acteurs op scène. We speelden in het buitenland. Toen ben ik naar Duitsland gegaan (waar hij intendant werd van de *toonaangevende Münchner Kammerspiele, red.*), omdat ik dacht: ik moet verder. Bij Hollandia (*het gezelschap waar Simons legendarisch locatietheater maakte en mee doorbrak*) was ik ook op het toppunt gestopt. En München was een onweerstaanbare aanbidding.'

'Maar na vijf jaar München werd de heimwee te groot en ben ik teruggekomen. Een grove inschattingsfout. Langs beide kanten. NTGent dacht gewoon op hetzelfde

elan verder te kunnen gaan als waar we gestopt waren. Maar Wim Opbroeck was intussen ook vijf jaar artistiek leider geweest en had zijn stempel gedrukt. En ik had in die vijf jaar München een heel groot ensemble geleid, met enorme budgetten en in een land dat cultuur hoog in het vaandel draagt. Dat heeft me natuurlijk enorm beïnvloed. Ik had in Gent helemaal iets anders voor ogen dan wat eruit is gekomen. Je mag het de grootste misrekening in mijn carrière noemen, maar het was geen liefdeloze misrekening.'

Wat is er dan fout gegaan?

'België hanteert het consensusmodel, Duitsland werkt vanuit de polemiek. Ik wou dat model in Gent binnenbrengen, omdat vrijving inspireert. Daarom ook nam ik Benny Claessens mee. Een geweldige theaterfiguur die echt tekeer durft gaan. Ik wou het vechten uit München ook in Gent zien. Maar als je een groep wilt die heftige discussies met elkaar voert over waar we mee bezig zijn, dan moet je er dag en nacht tussen zitten. Dat ik er niet was, was onverantwoordelijk van mij. Ik was te veel bezig met mijn eigen internationale carrière.'

U moet nu nog twee voorstellingen maken voor NTGent. Is dat niet lastig gezien de hetze?

'Ik verheug me zeer op die producties. De moeilijkheden die er nu zijn, daar heb ik niet zoveel mee te maken. Dat gaat mijn koppie te boven. Alleen de voorzitter (*Van den Bossche, red.*) geef ik liever geen hand meer, dan ben je een vinger kwijt. En ik mis er al één.'

Eén van uw eerste acties was het overschilderen van de muurtekeningen van Wim Opbroeck in de inkom. Dat is als heel agressief ervaren.

'Ja zeg! Wim heeft bij zijn aanstelling de hele inkom van Bert Neumann – een van de grootste scenografen ter wereld – laten slopen, omdat hij dacht: ik hang er mijn eigen tekeningen op. Ik heb daar nooit moeite mee gehad. Het is toch normaal dat een nieuwe artistiek leider zijn eigen identiteit toont.'

Heeft het u gekwetst, de uitdagingen in de pers over mensen in de rug?

'Ik snap het. Dat ik ineens ook Bochum erbij wou doen zonder te overleggen, was heel bot. Maar ik heb er geen spijt van. En het spijt me dat ik er geen spijt van heb.'

Over uw verloning is de nodige ink

gevoeld. Die zou buitensporig zijn. Kunt u een getal noemen?

'Als zelfstandige factureerde ik 12.000 euro per maand aan NTGent. Ik moest heel veel zelf betalen, zoals reiskosten, en er gingen ook RSZ, verzekeringen en belastingen af. Ik hield er 5.000 euro netto aan over. Dat is goed betaald. Maar als ze dat al riant noemen, dan ga ik niet zeggen hoeveel ik in het buitenland verdien. Ik ben een van de best verdienende regisseurs van Europa, dat weet ik. Ik verdien zoveel als Marthaler of Castorf, dat is een bepaalde categorie. Ik heb dat overigens gewoon aangeboden gekregen, ik heb niet moeten onderhandelen.'

VAN VER, VAN HEEL VER

Simons is stellig: 'Ik moet mijn mooiste werk nog maken.' Hij zegt maar twee voorstellingen in zijn leven te hebben gemaakt die hij echt helemaal top vindt. Het is een streng oordeel. Strenger dan dat van de buitenlandse wereld die hem veelvuldig lauwerde, uitnodigde voor prestigieuze theaterfestivals en een eredoctoraat (bij de UGent) uitreikte. Niet verkeerd voor een jongen uit het onooglijke dorpje Heerjansdam, waar hij volgens zijn omgeving boer of hooguit boekhouder kon worden.

Waarom bent u er zo zeker van dat u nog kunt groeien?

'Omdat ik steeds opener word en gedachten en gevoelens durf te tonen op het toneel die ik vroeger uit de weg ging. Ooit zei iemand me: "Jij projecteert je eigen gevoelens, die je niet meer hebt of waar je niet meer durft aan te komen, op je acteurs." Ik denk dat dat klopt. Wat gevoelens betreft, is de regisseur maar een armzalig wezen.'

Acteur Pierre Bokma zegt over u: 'Johan is een geheim gebleven voor zichzelf.'

(*blijft even stil*) 'Dat raakt me... Eigenlijk zegt hij daarmee dat ik nog wel even door kan.'

Wat is het hoogste dat u wilt bereiken?

'Vredig sterven. Ik heb het niet over zelfmoord hé, maar over voelen dat je op de dood afgaat. Ik voel dat nog te weinig, maar ik moet daar naartoe. Ik moet leren voelen in welke fase van het leven ik ben.'

Even tevoren had Simons nog geopperd dat de nieuwe artistiek leider van NTGent een jonge vrouw moet zijn. 'Het gezelschap moet echt verjongd.' Ik kan een gniffel niet onderdrukken, een kritiek op Simons' aan-

stelling bij NTGent was net zijn leeftijd. Een man van 70. Een oude krokodil, die in de weg zou staan van de jonge garde, van vernieuwing. 'Jaaaaa, maar ik ben jong! Jonge mensen werken enorm graag met mij. In Bochum heb ik net 400 sollicitaties binnen. Ik ga er voor het eerst in de geschiedenis van het Duitse theater een gezelschap maken met meer vrouwen dan mannen. Theater dat er weer toe doet, met onderwerpen die de mensen door elkaar schudden. Theater ook dat jonge mensen opleidt, want daar ben ik goed in. En theater met mensen die

---

'Alleen de voorzitter van NTGent, Luc Van den Bossche, geef ik geen hand meer, dan ben je een vinger kwijt. En ik mis er al één'

mij vernieuwen. Op de audities zag ik een zestal fenomenaal goede actrices van rond de 30. Hele goede vrouwen die anders over theater denken. Die superlijkfelijk en heel open stellen. Dat wordt de nieuwe generatie. Daar wil ik bij zijn.'

In zijn hoofd is hij een jongen van 10 gebleven, zegt hij. 'Die heel verwonderd naar de wereld kijkt, verbaasd dat hij erop staat. Dat is de streng met mijn kindertijd die ik niet kan doorknippen. Mulisch zei hij je steken. Daar haal je volgens mij je beelden vandaan, je inspiratie.'

Zijn werk is een afrekening met zijn afkomst, of een poging om ermee in het reine te komen. Vraag hem naar zijn kindertijd en hij zegt dat hij van zijn nulde tot zijn 12de ongelukkig gelukkig was. Om vervolgens meteen te zeggen: 'Wat voor rare leugens is dat toch? Waarom blijf ik mezelf dat wijsmaken? De waarheid is dat ik tot mijn 13de elke nacht in bed plaste. Ik was een ontzettend angstig kind. Mijn vader deugde

niet, hij was de bakker die elke dag op de paardenrennen gokte en vergat het brood rond te brengen. We belandden in de armoede en de ellende. Ik kom van ver, heel ver. *Aus einfachen Verhältnissen*, zoals de Duitsers zo mooi zeggen.'

GOD BESTAAT

'Geuh, geuh.' Een doodsreutel. Het geluid van een ademhaling die te veel moeite vergt en er dreigt mee op te houden. Simons miteert zijn jongste broertje met wie hij als kind een bed deelde. 'Hij had kroep, tijdens aanvallen zwol zijn keel van binnen op. Levensgevaarlijk als je er niet op tijd bij bent. Mijn moeder gaf me de verantwoordelijkheid: maak me wakker als het te erg wordt, dan moet ik hem stomen. Zeven jaar lang lag ik naast een broer die twee keer per maand dicht bij de dood stond. En als ik niet op tijd zou reageren, was het mijn schuld. Het is een andere manier om met het leven en de dood om te gaan. Later verplichtte mijn moeder me om zeven puppy's één voor één in een emmer te verdrinken. Dat tekent je. Dat en het geloof natuurlijk. Hartstikke protestants. Luthers, calvinistisch zelfs. Heavy shit. Verboden te fietsen op zondag en zo.'

De Nederlandse watersnoodramp van 1953 kostte het leven aan 1.836 mensen. 100.000 anderen verloren huis en bezittingen. Voor veel overlevenden blijft het een levenslang trauma. Niet voor Simons. 'Ik was 6, we woonden op zo'n dijk aan de Zuid-Hollandse Eilanden, het zwaarst getroffen gebied. Mijn moeder had me naar de nok van het huis gebracht. Er waren twee zolderramen, één voor en één achter. Toen ik 's morgens wakker werd, zag ik aan de ene kant een kolkende watermassa: de rivier. Ik draaide me om en zag geen weilanden meer; alles stond blank. Het vee dreef in het water. Zover je kon kijken alleen maar water. En ik dacht: God bestaat! Hij is de enige die in één nacht het landschap in een watermassa kan doen veranderen. Het was een euforisch moment, een bevestiging van mijn geloof. Een mirakel.'

Simons begon te preken. Zelf ging hij op een verhoog staan, zijn jongere broer verplichtte hij op een stoel te zitten en te luisteren. 'Ik oerreed over hel en verdoemenis. En zette het raam open, zodat de buitenwereld mee kon luisteren. Op school dachten ze dat ik dom was, ik had dyslexie. Door die

preken ontdekte ik dat er meer in mij zat dan mijn omgeving me voorhield. Dat ik uit dat beschermende dorp zou breken. Ik wou zendingel worden.'

Zijn broer vond het minder aangenaam om het gepreek te moeten ondergaan. De verhouding waren duidelijk. 'Ik was heel autoritair. Maar ook lief. Dat ben ik eigenlijk nog steeds. Hoewel er ook een bullebak in mij zit.'

Rond zijn 14de viel Simons van zijn geloof af. Als reactie verscheurde zijn moeder al zijn preken. 'Ik neem het haar nog altijd kwalijk.' Hij heeft zich losgerukt van de religie, een gevecht. Vandaag kan hij het geloof nog haten.

EENDAGSHELD

Op tv zag Simons *Peter Pan*, hij danste de held na in de woonkamer. Een vriend van zijn broer uit de stad zei: 'Die jongen moet op ballet.' 'Mijn vader sprak: "Ben je helemaal gek? Met die ballen in die broek?"' (Simons brabbelt het; 'ja, mijn vader had een hazenlip.') Simons zette door en trok naar de Rotterdamse Dansacademie. Eenmaal afgestudeerd, was zijn doel in de Moulin Rouge dansen. In 68 trok hij naar Parijs. 'Maar alles lag er plat door de revoltes. Na vier dagen was mijn geld op. En vooral: ik had heimwee. Maar dat wilde ik niet bekennen. Ik vertelde mijn moeder dat ik op een terras in Parijs een chocomelk had gevraagd, dat iemand schijnbaar iets in mijn drankje had gedaan en dat ik de volgende dag wakker was geworden in het Bois de Boulogne.'

Fantasie maakt heldhaftiger. Het is een waardig alternatief voor religie. Een strategie om met verlies om te kunnen gaan. Zij het onbewust.

'Als je in een dorp opgroeit, leer je goed imiteren en fantaseren. Om je eigen wereld te vergroten. Om iemand te zijn. Het heeft iets poëtisch. En ook iets doms. Toen ik nog dienstplicht had, kreeg ik een uitnodiging voor een test bij het elitekorps. Ik moest morsesen beluisteren en de betekenis opschrijven. Ik wist helemaal niets. Maar dan ben ik degene die tot de allerlaatste blijft zitten en maar schrijft en schrijft. Je ziet die docent denken: zo, die jongen weet

er veel van. Als ik dan opsta, doe ik het met de borst vooruit. En denk ik oprecht: zo zeg, dat ging verdorie goed. Dan ben ik enkele seconden echt de allerbeste in mijn hoofd. *A hero, just for one day*. Mijn leven hangt aaneen van de leugens en de fantasie.'

De mislukte danser transformeerde van existentialist met een hoge coltrui, overnozem met Elvis-kuif, naar hippie.

Als acteur stuitte Simons ook op een muur. Maar als regisseur brak hij wel al snel potten. Met Hollandia maakte hij theater op plaatsen waar nog geen theater was (varkensstallen, autowerkplaatsen) en voor een publiek dat niet in aanraking kwam met

'Door te preken ontdekte ik dat er meer in mij zat dan mijn omgeving me voorhield. Dat ik uit dat beschermende dorp zou breken. Ik wou zendingel worden'

Op tv zag Simons *Peter Pan*, hij danste de held na in de woonkamer. 'Die jongen moet op ballet', zei een vriend. 'Mijn vader: "Ben je gek? Met die ballen in die broek?"'

'Ik heb geleerd om te gaan met boegeroep. Ik ben een mislukte danser en een mislukte acteur.'

theater. Het was toneel met de voeten in de modder, ver weg van chique schouwburgen, over de gewone man en zijn problemen. Snel klom Simons internationaal op. Wilde hij meer en hoger. Hij droomde van een Europees theaterplatform; een hub van theaterhuizen over verschillende landen. Het was de opklimdrang van de kleine jongen die overtuigd was dat hij meer in zijn mars had. Van de jonge twintiger die in Parijs niet aan de bak kwam, maar bovenaan op de trappen van het Montmartre riep: 'Op een dag kom ik terug en dan liggen jullie aan mijn voeten.'

Simons evolueerde naar muziektheater en opera. Naar grootse enceneringen en dure decors. Naar megalomanie, wordt er gefluisterd. Als Simons al een Icarus is, is hij er zeker één met de beste bedoelingen. Eén met twijfels ook.

Acteurs zien hem vaak naar het hoofd grijpen. Negen vingers (één werd geamputeerd na een incident met een trouwring die bleef steken aan een bouwlift – 'ik sprong naar beneden en zag mijn vinger met trouwring en al de lucht in vliegen') in het haar. De wanhoop schijnbaar nabij. Dan roept hij het uit: 'Ik weet het niet. Godverdomme, ik weet niet hoe het moet.'

Een theaterrecensent zei me: 'Wat ik Simons toewens is een schuur, slechts een paar tienduizend euro per jaar en heel veel tijd om na te denken.'

'Daar kom ik vandaan. Ik snap wel dat iemand dat zegt, maar het is gewoon romantisch. Waarom zou hij dat willen?'

Hij zei dat u van de ene productie naar de ander springt en uzelf voorbijholt.

Hij vroeg zich af of u nog de persoonlijke noodzaak voelt om theater te maken.

'Voor mij is er altijd de persoonlijke én de maatschappelijke noodzaak. Ik kan al raden wie dat heeft gezegd. Die recensent met zijn lang haar? Die kijkt altijd naar beneden, hij ziet niet eens iets van theater. Hij zegt dat al 20 jaar van die schuur. Ik denk dat hij onderhand eens moet stoppen.'

Kunt u goed met kritiek om?

'Oké, mijn reactie is natuurlijk wat flauw. Ik vind me erover op omdat het die typische Vlaamse benauwdheid is. Dat kleine wat ik aan Vlaanderen haat. "Jij bent 70, ga jij maar lekker in je boerenschuur zitten." Nee! Ik moet dingen maken, verhalen vertellen. Ik blijf vernieuwen.'

LOVEN EN KRAKEN

Dat hij geen zittend gat heeft, brak hem zuur op twee dagen na de vingeramputatie. Hij moest rusten, maar trok naar de Bühne. 'In trainingspak, zonder onderbroek. Ik zat op een schroef in de tribune. Op een bepaald moment fulmineer ik en veer ik recht. De pijn! Mijn scrotum was aan die schroef blijven haperen, er zat een enorme jaap in. Ik riep nog: "Doorspelen, jongens!", maar ik bloedde als een runder.'

De schuur was natuurlijk ook een commentaar op de hoogdravendheid van zijn recente stukken. Simons draagt het elitarisme hoog in het vaandel, en wil tegelijk voorstellingen voor arbeiders en werklozen maken. Hoe is dat in zijn hoofd verzoenbaar?

'Ik geloof heel sterk in de verheffing. Omdat ik er zelf een product van ben. Het milieu waaruit ik kom, zat niet in het theater. Wij luisterden niet naar Schönberg of Stockhausen, maar ik ben heel blij dat ze toch op mijn pad zijn gekomen.'

In de documentaire Zeg dat het goed komt zegt u dat u een gokker bent, net als uw vader. Met dat verschil dat u nog nooit heeft verloren.

'Oei, wat arrogant. Ik ben en blijf een gokker. Als je als kunstenaar geen gokker bent, kom je nergens. En natuurlijk verlies je dan eens. Meer dan eens. Je denkt nu dat ik niet goed met kritiek om kan, maar ik kan mijn huis twee keer behangen: één keer met lovende recensies en één keer met krakende kritiek. Ik heb geleerd om te gaan met boegeroep. Ik ben een mislukte danser en een mislukte acteur. Als je twee keer afgewezen wordt voor wat je echt graag doet, moet je een heel sterke drang hebben om toch door te gaan.'

'Ik ben het heel erg gewend om te verliezen. Maar ik kan me voor dat verlies afsluiten. Als kind was ik ook nog eens de slechtste voetballer van het dorp, ik mocht nooit meespelen, moest de ballen halen die over het doel vlogen. Maar in mijn hoofd was ik even fantastisch als die andere spelers die zich Crujff waanden. Ik voelde daar geen verlies bij.'

'Hmm, dat moet ik eens met mijn therapeut bespreken, of dat wel waar is. Maar ik denk het wel. Ik heb het leven heel lang vanuit het verliezende kamp waargenomen. Dat heeft enorme voordelen. Ik heb geen aanleg voor verbittering.'